

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om särskilda bestämmelser för samarbetsprogrammen 2014–2020 som får stöd från det europeiska grannskapsinstrumentet och inom målet Europeiskt territoriellt samarbete, efter avbrott i programmets genomförande

(COM(2022) 362 final – 2022/227(COD))

(2023/C 75/29)

Huvudföredragande: **Andris GOBIŅŠ**

Remiss	Europaparlamentet, 27.9.2022
	Europeiska unionens råd, 17.8.2022
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Yttre förbindelser
Antagande vid plenarsessionen	27.10.2022
Plenarsession nr	573
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	117/1/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) stöder kommissionens, Europaparlamentets och rådets strategi att göra allt som krävs för att den föreslagna förordningen ska godkännas så snart som möjligt, och anser att den bör träda i kraft senast i början av november 2022.

1.2 Eftersom det på grund av behovet av ett snabbt godkännande är sannolikt att förordningen i ett första steg antas utan ändringar, föreslår EESK att man överväger en översyn i ett andra steg med nedanstående föreslagna förbättringar. De föreslagna ändringarna bör också bidra till debatten om och förberedelserna inför ändringar i uppföljningsförordningarna och programmen.

1.3 EESK välkomnar EU-institutionernas snabba åtgärder och den flexibilitet som krävs när det gäller att driva projekt direkt efter Rysslands oprovocerade och oberättigade krig mot Ukraina. Snabba åtgärder var det enda sättet att stå fast vid EU:s värden och principer.

1.4 EESK stöder målet att skapa flexibilitet vad gäller att ändra syftet med pågående projekt för att återspegla de framväxande behoven genom att ge förvaltningsmyndigheterna den flexibilitet som krävs och ge dem rättslig säkerhet om att projekten drivs och följs upp i enlighet med reglerna och att det inte kommer att finnas något större antal begränsningar när det gäller revisionen. Detta är särskilt viktigt eftersom förordningen kommer att tillämpas retroaktivt från och med det fullskaliga krigets utbrott.

1.5 EESK påminner om den nya verkligheten under de senaste månaderna av kriget mot Ukraina. Med tanke på Ukrainas status som EU-kandidatland och det växande behovet av återuppbyggnad och förberedelser inför vintern i Ukraina bör ännu mer flexibilitet i fråga om stödberättigande verksamhet och en bredare definition av gränsöverskridande/regional samarbetsverksamhet för pågående och planerade projekt medges i enlighet med de föreslagna ändringarna av förordningen (se förslagen nedan).

1.6 Med tanke på att finansieringen till myndigheter i Ryssland och Belarus har upphävts och att det gränsöverskridande samarbetet med Ryssland och Belarus därmed har avbrutits, lägger EESK fram idén om att göra allt för att överföra medel som ursprungligen var avsedda för dessa samarbetsprogram till samarbete med Ukraina.

1.7 Eftersom det civila samhället befinner sig i främsta ledet i återuppbyggnaden av Ukraina och landets förberedelser inför en EU-anslutning bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att anslå medel till civilsamhällesorganisationernas arbete, inbegripet förnyat beviljande av medel.

2. Allmänna kommentarer

2.1 EESK stöder förslaget mål och välkomnar avsikten att tillhandahålla en flexibel strategi i samarbetsprogrammen inom ramen för det europeiska grannskapsinstrumentet i ljuset av de behov som uppstått till följd av Rysslands oprovocerade och oberättigade militära aggression mot Ukraina och de konsekvenser som detta får för Europeiska unionen (EU) och flera av dess östra regioner i synnerhet samt covid-19-pandemins omfattande inverkan på EU.

2.2 Kommittén är medveten om de enorma insatser som gjorts av de nationella regeringarna, de lokala myndigheterna och det civila samhället i de angränsade EU-medlemsstaterna, Moldavien och Ukraina för att ta emot de många ukrainska fördrivna personer som flytt från den ryska invasionen, och välkomnar stödet till en skraddarsydd användning av program för gränsöverskridande samarbete för att täcka respektive behov av humanitärt bistånd.

2.3 Kommittén är medveten om de särskilda utmaningarna för de ukrainska myndigheterna på alla nivåer, som samtidigt måste säkerställa landets militära försvar och upprätthålla ekonomin, då Ukraina drabbats av ett stort antal dödsoffer, förstörelse av bostäder och infrastruktur, fördrivning av en betydande del av landets befolkning, störningar i produktion och transporter, ett aldrig tidigare skådat tryck på budgeten och många andra problem som orsakats av Rysslands aggression. Programmen för gränsöverskridande samarbete med Ukraina bör bidra till att minska denna börda och ge stödmottagarna möjlighet att tillgodose krigstidsbehoven.

2.4 EESK välkomnar att Ukraina och Moldavien nyligen beviljats status som EU-kandidatland, och betonar att EU måste ge omfattande stöd till dessa länders EU-integrationsreformer, som genomförs samtidigt som länderna bär bördan av det fullskaliga kriget i Ukraina. Programmen för gränsöverskridande samarbete bör, i förekommande fall, integrera Ukrainas och Moldaviens stärkta EU-integrationsmål i programverksamheten, bland annat genom att relevanta erfarenheter av reformer i de angränsade EU-länderna överförs. Detta bör inbegripa förberedelser på lokal och regional nivå och en stark roll för det civila samhällets organisationer, inbegripet arbetsmarknadens parter.

2.5 Med tanke på att finansieringen till myndigheter i Ryssland och Belarus har upphävts och att det gränsöverskridande samarbetet med Ryssland och Belarus därmed har avbrutits, lägger EESK fram idén om att göra allt för att överföra medel som ursprungligen var avsedda för dessa samarbetsprogram till samarbete med Ukraina. På grund av det stora symbolvärdet och de ökade behoven är det värt att investera tid och kompetens för att hitta och förbereda en rättslig grund för detta. De starka känslomässiga och värdebaserade banden kan ses som ett slags "grannskap" med Ukraina, och man kan tolka dem som fullt förenliga med programmets mål i dessa extraordinära tider.

2.6 EESK betonar den extraordinära ekonomiska bördan för de grannsamhällen som tar emot ett stort antal ukrainska fördrivna personer, och välkomnar därför avsikten att avskaffa kravet på nationell medfinansiering för fem gränsöverskridande program med Moldavien och Ukraina inom ramen för det europeiska grannskapsinstrumentet.

2.7 EESK betonar att Rysslands aggression och den efterföljande tillströmningen av fördrivna personer än en gång har visat på det civila samhällets nyckelroll och avsevärt har ökat det civila samhällets aktivism i både Ukraina och angränsande EU-länder, med hundratals frivilliginitiativ på nationell nivå men även på gräsrotsnivå för att tillhandahålla mat och husrum och tillgodose andra humanitära behov. Därför bör stöd till det civila samhällets arbete stå i särskilt fokus i de gränsöverskridande programmen. Det organiserade civila samhället kommer att spela en viktig roll även under återuppbyggnaden av Ukraina och dess regioner och förberedelserna inför en EU-anslutning.

2.8 Mot bakgrund av den rådande energikrisen påminner EESK om behovet av att påskynda omställningen till grön energi och ytterligare stärka energieffektiviteten. Programmen för gränsöverskridande samarbete bör ge stödmottagarna möjlighet att mildra de utmaningar som väntar under vintersäsongen, samtidigt som de kan fortsätta på vägen mot hållbarhet.

2.9 EESK beklagar att inga samråd med berörda parter ägde rum när de föreslagna ändringarna utarbetades. Om de genomförs på rätt sätt kommer de inte att leda till att tid går förlorad, utan i de flesta fall till att kvaliteten på det utarbetade beslutet förbättras.

2.10 Att använda bästa praxis från den europeiska uppförandekoden för partnerskapsprincipen kan bidra till att de projekt som genomförs inom ramen för den ändrade förordningen blir framgångsrika.

3. Särskilda kommentarer

3.1 EESK betonar att EU vidtar omfattande åtgärder för att stödja fördrivna personer från Ukraina genom t.ex. Care, Fast-Care och ändringar i sammanhållningspolitiken. Risker för dubbel finansiering bör minskas. Det europeiska grannskapsinitiativets särskilda karaktär bör fortsatt ligga i linje med dess huvudsyfte, dvs. samarbete mellan EU och de östliga partnerländerna. Med tanke på de förväntade längre avbrotten i de program som involverar Ryssland och Belarus och det växande behovet av och intresset för samarbete i Ukraina och Moldavien bör den rättsliga grunden för förändringar och samarbete med dessa stater förberedas, t.ex. i artikel 9, men även i artiklarna 5, 6 och 8.

3.2 EESK vill fästa uppmärksamheten på att den ryska invasionen i Ukraina, utöver ankomsten av fördrivna personer, har haft andra djupgående konsekvenser för samarbetet mellan EU, Ukraina och dess grannländer. På grund av den ryska sjöblockaden av ukrainska kusthamnar och störningarna på transportvägarna i östra Ukraina har en stor del av den ukrainska handeln, inklusive spannmål, omdirigerats genom landets gränser med EU, vilket har skapat ett betydande tryck på den gränsöverskridande infrastrukturen. Med tanke på att Ukrainas export av spannmål och andra produkter är avgörande för att förebygga en global livsmedelskris bör man i de gränsöverskridande programmen ta itu med de framväxande logistikproblemen i syfte att säkerställa maximal kapacitet för varuflödet, bland annat genom förbättrad gränsöverskridande förvaltning, byggande av lagringsanläggningar nära gränsen och andra relevanta åtgärder. Dessa projekt kan kräva större flexibilitet i fråga om tidsfrister än vad som för närvarande planeras i artikel 6.2.

3.3 De högre kostnaderna på grund av den extraordinära inflationen, som förstärkts av Rysslands krig, bör vara stödberättigande i alla projekt, inte bara i dem som nämns i artikel 6.3.

3.4 EESK stöder förslaget om att underlätta förvaltningen av de gränsöverskridande programmen, inbegripet ändringar i programverksamheten, med tanke på de extraordinära omständigheterna. Kommittén betonar dock att det behövs skyddsåtgärder mot eventuellt missbruk av medel, och föreslår att man stärker det civila samhällets (inklusive arbetsmarknadsparterna) deltagande i beslutsfattandet om och övervakningen av verksamheten inom gränsöverskridande program. Dessa aspekter skulle kunna betonas i artikel 7 och/eller 15.

3.5 Det ensidiga avbrytandet enligt artikel 10.2 bör åtföljas av en motivering där man hänvisar till denna förordning.

3.6 Såsom anges i punkterna 1.7 och 2.5 föreslår EESK att man ska tillåta att nya partner från det civila samhället (med möjlighet till förnyat beviljande) och från Ukraina inkluderas i stället för partner vars deltagande avbrutits. Artikel 10.3 bör ändras i enlighet med detta. Dessutom skulle den prodemokratiska belarusiska eller ryska diasporan i undantagsfall kunna betraktas som partner.

3.7 Ytterligare åtgärder måste övervägas för att förebygga bedrägerier eller hantera oriktigheter som kan uppstå under genomförandet. Det civila samhället och arbetsmarknadens parter bör ha en starkare roll även i samband med dessa processer och i övervakningskommittéerna (artikel 14.3).

Bryssel den 27 oktober 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
